

## ORZECZENIE

Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej, ustalające warunki pracy i płacy robotników rolnych na rok służbowy 1932/33 na obszarze województwa krakowskiego i powiatów: Brzozów, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Strzyżów, Tarnobrzeg i Jarosław województwa lwowskiego.

Na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. w przedmiocie uprawnień Ministra Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 686), oraz

rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 19 marca 1932 r. („Monitor Polski” z dnia 25 marca 1932 r., Nr. 70, poz. 94) Nadzwyczajna Komisja Rozjemcza w składzie: Przewodniczącego Henryka Zagrodzkiego, Okręgowo Inspektora Pracy, jako przedstawiciela Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, Radcy M. Banaszkiewicza, jako przedstawiciela Ministerstwa Rolnictwa i Wiceprezesa Sądu Okręgowego Dr. A. Matakiewicza, jako przedstawiciela Ministerstwa Sprawiedliwości — na posiedzeniu odbytem w dn. 6 — 8 kwietnia 1932 r. w Krakowie — po wysłuchaniu opinii przedstawicieli pracodawców i pracowników rolnych, orzekła: ustalić warunki pracy i płacy robotników rolnych na obszarze Województwa Krakowskiego i powiatów: Brzozów, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Strzyżów, Tarnobrzeg i Jarosław Województwa Lwowskiego na rok służbowy 1932/33, jak następuje:

## Zasady ogólne.

## Art. 1.

Orzeczenie niniejsze obowiązuje od dnia 1 kwietnia 1932 r. do dnia 31 marca 1933 r. i dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, a z drugiej strony zatrudnionych przez nich ordynariuszy, a mianowicie: łornali, parobków, stróżów, pastuchów, poganiaczy, luzaków, dozorców gospodarczych, a to gumienych, karbowych i polowych, rzemieślników fałwarczych, t. j. kowali i stelmachów, oraz stałych pracowników stajennych. Służba osobista pracodawcy, choćby pracująca dorywczo na folwarkach, nie podlega niniejszemu orzeczeniu.

## Art. 2.

Orzeczenie niniejsze stanowi w myśl ustaw z dnia 1 sierpnia 1919 r. Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 394, z dnia 14 lutego 1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 142 i z dnia 18 lipca 1924 r. Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 686, podstawę przy zawieraniu umów indywidualnych. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki dla pracownika mniej korzystne, niż warunki niniejszego orzeczenia, ulegają z mocy wymienionych ustaw zastąpieniu przez warunki określone niniejszym orzeczeniem.

## Art. 3.

Zatargi, wynikłe na tle umowy o pracę pomiędzy pracodawcami a robotnikami rolnymi, regulują Komisje Rozjemcze bądź sądy państwowe według kompetencji. Do czasu uzyskania właściwego orzeczenia lub wyroku nie wolno: 1) pracodawcy wstrzymać świadczeń, 2) pracownikowi przerywać pracy.

W wypadkach wyjątkowo ciężkiego przewinienia może pracodawca wstrzymać przed orzeczeniem lub wyrokiem świadczenia, w razie jednak wygrania sporu przez robotnika, pracodawca winien wydać zaległe świadczenia wraz z dodatkiem miesięcznym w wysokości 3%.

## Art. 4.

Pracodawca obowiązany jest wydać pracownikowi bezpłatnie książeczkę obrachunkową, zawierającą ilość wydawanych mu ordynarij i pensji oraz spis powierzonych mu inwentarzy. Książeczka obrachunkowa może służyć, jako dowód dla Komisji Rozjemczej, stwierdzający ilość wydawanych poborów.

## Art. 5.

Orzeczenie niniejsze nie uprawnia do obniżenia istniejących warunków wynagrodzenia, niż poniżej określone, dopuszczalną jest jednak zamiana poniżej określonych świadczeń na inne, za obopólnym porozumieniem.

## Art. 6.

Rok służbowy rozpoczyna się 1 kwietnia a kończy się 31 marca roku następnego. Obie strony obowiązują wypowiedzenie indywidualnej umowy pracy przed upływem terminu jej wygaśnięcia a najpóźniej do dnia 31 grudnia włącznie. Niewypowiedzenie umowy pracy do dnia 31 grudnia włącznie przedłuża milcząco umowę indywidualną na rok następny. Uchylenie się przez którąkolwiek ze stron od przyjęcia wypowiedzenia umowy pracy — umowy tej nie przedłuża.

Rozwiązanie stosunku służbowego w ciągu roku może nastąpić na zasadzie orzeczeń Komisji Rozjemczej lub też wyroków sądów państwowych, działających według obowiązującego prawodawstwa i według kompetencji.

## Art. 7.

Zawarcie indywidualnej umowy z ordynariuszem nie może być uzależnione od trzymania przez niego posyłek.

Zony pracowników nie mogą być zmuszane do pracy. Dojenie krów i inne roboty mogą się odbywać na zasadzie osobnej umowy.

## Stosunek wzajemny.

## Art. 8.

Pracodawców oraz ich zastępców obowiązują grzeczne traktowanie pracowników i ściśle przestrzeganie umowy, zwłaszcza regularne wypłacanie świadczeń i płac umową przewidzianych.

Pracowników obowiązują grzeczność wobec pracodawców i ich zastępców, ściśle przestrzeganie zawartych umów, pilne i sumienne spełnianie obowiązków, dążność do jaknajwiększej wydajności pracy i stosowanie się do wszystkich zarządzeń pracodawcy lub jego zastępcy, odnoszących się do wykonania obowiązków służbowych, oraz przestrzeganie wszystkich przepisów porządkowych w obrębie folwarku, jako też dbałość i staranne obchodzenie się z powierzonym sobie inwentarzem żywym i martwym.

## Czas pracy.

## Art. 9.

Rozkład godzin pracy ustala się według poniższej tabeli, przyczem fornale mają być zwalniani przed południem o 1 godzinę wcześniej, aniżeli inne kategorie pracowników, a to dla koniecznego obrządku inwentarza.

TABELA CZASU PRACY

| Miesiąc                               | Praca do południa | Przerwa na posiłek | Przerwa obiadowa | Praca po południu                   | Przerwa na podwieczorek |
|---------------------------------------|-------------------|--------------------|------------------|-------------------------------------|-------------------------|
| Styczeń                               | 8—12              | —                  | 1½               | 1.30—4.00                           | —                       |
| Luty                                  | 7.30—12           | —                  | 1½               | 1.30—5.00                           | —                       |
| Marzec<br>1—10<br>11—20<br>21—31      | 7—12              | —                  | 1½               | 1.30—5.30<br>1.30—6.00<br>1.30—6.30 | —                       |
| Kwiecień<br>1—10<br>11—20<br>21—30    | 6—12              | ½                  | 1½               | 1.30—6.40<br>1.30—7.00<br>1.30—7.20 | —                       |
| Maj<br>1—10<br>11—20<br>21—31         | 6—12              | ½                  | 1½               | 1.30—7.30<br>1.30—7.50<br>1.30—8.00 | ½                       |
| Czerwiec<br>1—10<br>11—20<br>21—30    | 6—12              | ½                  | 2                | 2.00—8.20<br>2.00—8.20<br>2.00—8.30 | ½                       |
| Lipiec<br>1—10<br>11—20<br>21—31      | 6—12              | ½                  | 2                | 2.00—8.30<br>2.00—8.20<br>2.00—8.00 | ½                       |
| Sierpień<br>1—10<br>11—20<br>21—31    | 6—12              | ½                  | 2                | 2.00—7.50<br>2.00—7.30<br>2.00—7.00 | ½                       |
| Wrzesień<br>1—10<br>11—20<br>21—30    | 6—12              | ½                  | 1½               | 1.30—6.40<br>1.30—6.20<br>1.30—6.00 | —                       |
| Październik<br>1—10<br>11—20<br>21—31 | 7—12              | —                  | 1½               | 1.30—5.50<br>1.30—5.20<br>1.30—4.50 | —                       |
| Listopad                              | 7.30—12           | —                  | 1½               | 1.30—4.15                           | —                       |
| Grudzień                              | 8—12              | —                  | 1½               | 1.30—3.45                           | —                       |

Przyjmuje się czas słoneczny z tem, że za początek pracy zrana i popołudniu uważa się wyjście z podwórza, a za koniec zejście z pola. Początek i koniec pracy zaznacza się sygnałem. O ile pole odległe jest o więcej, niż 2 km. od podwórza, robotnika należy zwolnić z pracy o 10 minut wcześniej w stosunku do każdego kilometra powyżej 2-ch.

W razie pilnej potrzeby powyższy podział pracy może być zmienionym, jednak tylko w ten sposób, aby ogólna ilość godzin pozostała ta sama.

Na żądanie pracodawcy w razie pilnej potrzeby pracownicy są obowiązani do pracy poza wyżej określonym czasem, lecz za osobnem wynagrodzeniem po cenach za godzinę o 50% wyższych od przeciętnego pełnego zarobku godzinnego odpowiedniej kategorii robotników. Samowolne i nieuzasadnione opuszczanie roboty podczas godzin pracy, jak i samowolne spóźnianie się do pracy jest niedozwolone i powoduje potrącenia w stosunku procentowym, jak za godziny nadliczbowe.

Powyższy rozkład czasu pracy nie obowiązuje w stosunku do pastuchów, stróżów i dozorców, o ile wykonywane przez nich roboty nie przekraczają ich zwykłych obowiązków.

#### Art. 10.

Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami pracy bez specjalnej dopłaty. Budzenie i wstawianie do obrządku inwentarza oraz naszykowanie wozów i narzędzi powinno mieć miejsce nie wcześniej, niż o 2 godziny przed rozpoczęciem pracy. Obrok, siano i t. p. karma dla inwentarza mają być przygotowane urzędnie w godzinach pracy w miejscach na to wyznaczonych.

Kolejne dyżury przy inwentarzu w nocy lub w dni świąteczne obowiązują wszystkich fernali bez specjalnej dopłaty. Pastuch jak również kolejno stałe pracownice stajenne są wolni od pracy co trzeci dzień świąteczny (niedziele i święta) i na ten czas zastępuje się ich przez innych na ten cel wyznaczonych pracowników.

Praca w dni świąteczne może być wykonywana i tylko za obopólną zgodą i na warunkach o 100% wyższych od płacy w dni powszednie.

Stróż nocni mają codziennie wolny czas do zakończenia robót przedpołudniowych, a w miesiącach: listopadzie, grudniu, styczniu i lutym z wyjątkiem pory obiadowej aż do rozpoczęcia stróżowania, następnie mogą zaś być zatrudniani przy robotach koło inwentarza w domu itp. Jeżeli stróż nocny w miesiącach letnich stróżuje w porze obiadowej, wówczas otrzymuje później czas wolny, równy przerwie obiadowej. W miesiącach od 1 października do 31 marca stróż nocny otrzymuje od pracodawcy koźuch lub inne odpowiednie ciepłe okrycie na czas warty.

Stróż, przylapany na spaniu podczas pełnienia obowiązków stróżowania, może być karany za pierwszym razem grzywną w wysokości 3 kg żyta, za drugim razem grzywną w wysokości 6 kg żyta, za trzecim razem wydaleniem.

#### Warunki wynagrodzenia.

##### Art. 11.

Ordynariusz pobiera płacę w gotówce i ordynarię przewidzianą dla poszczególnych powiatów, lub ich części i dla poszczególnych kategorii w art. 14 niniejszego orzeczenia.

Wypłatę gotówkową uskutecznia się zdołu kwartalnie lub za obopólnym porozumieniem miesięcznie, nie później jak w 7 dni po danym terminie. Ordynarię wydaje się zgóry, w pierwszych dwóch tygodniach każdego kwartału. W wypadku spóźnienia z wydaniem ordynarii dłużej niż na 1 miesiąc, niespodzowanego wypadkami losowymi — otrzymuje ordynariusz za każdy miesiąc zwłoki 3% w zbroju jako odszkodowanie, z wyjątkiem 2-go kwartału, w którym winna być wydana co najmniej połowa przypadającej ordynarii w terminie.

##### Art. 12.

W skład ordynarii wejdzie 3 q pszenicy, 6 q żyta, reszta w zbożu jadalnym z wyłączeniem owsa. Zboże wydawane na ordynarię musi być dobre, zdrowe i dobrze oczyszczone. W majątkach podkarpackich i innych, w których pszenicy się nie produkuje, obowiązują stosunek 2 q pszenicy.

##### Art. 13.

Mielenie zboża odbywa się na koszt pracodawcy, w młynie przez pracodawcę wskazanym, przyczem nie więcej niż połowa ordynarii może być zmielona na pytel.

Wzamin za pokrycie rzeczywistego kosztu przemiału może pracodawca wydać pracownikowi 10% tej ilości zboża, jaka miałaby zostać odana do przemiału.

##### Art. 14.

Obowiązujące wynagrodzenie w stosunku rocznym wynosi:

I. Powiat Bochnia: Okrąg Niepołomice sąd; Powiat Kraków: Okręgi: Kraków sąd, Liszki sąd;

Powiat Łańcut: Okrąg całego powiatu; Powiat Przeworsk: Okrąg całego powiatu ordynaria 12 kwintali i pensja zł 160.

II. Powiat Bochnia: Okrąg Bochnia sąd; Powiat Brzesko: Okrąg całego powiatu; Powiat Chrzanów: Okrąg Kreszowice sąd; Powiat Mielec: Okrąg Mielec sąd; Powiat Rzeszów: Okręgi: Rzeszów sąd, Ty-

cyn sąd; Powiat Strzyżów: Okrąg Strzyżów sąd; Powiat Tarnów: Okrąg Tarnów sąd; Powiat Tarnobrzeg: Okrąg całego powiatu; Powiat Kraków: Okrąg Wieliczka sąd, ordynaria 12½ kwintali i pensja zł 150.

III. Powiat Biała: Okrąg całego powiatu; Powiat Jasło: Okręgi: Brzostek sąd i Jasło sąd;

Powiat Brzozów: Okrąg całego powiatu; Powiat Chrzanów: Okrąg Chrzanów sąd; Powiat Dąbrowa: Okrąg całego powiatu; Powiat Myślenice: Okrąg Dobczyce sąd; Powiat Strzyżów: Okrąg Frysztak sąd; Powiat Rzeszów: Okrąg Głogów sąd; Powiat Krosno: Okrąg Krosno sąd; Powiat Nisko: Okrąg całego powiatu; Powiat Kraków: Okręgi: Podgórze sąd, Skawina sąd;

Powiat Mielec: Okrąg Radomysł Wielki sąd; Powiat Ropczyce: Okręgi: Ropczyce sąd, Dębica sąd na południe od linii kolejowej; Powiat Tarnów: Okrąg Tuchów sąd; Powiat Wadowice: Okrąg całego powiatu; Powiat Bochnia: Okrąg Wiśnicz sąd; Powiat Żywiec: Okrąg całego powiatu, ordynaria 12 kwintali i pensja zł 140.

IV. Powiat Ropczyce: Okręgi: Pilzno sąd i Dębica sąd na północ od linii kolejowej;

Powiat Krosno: Okrąg Dukla sąd; Powiat Chrzanów: Okrąg Jaworzno sąd; Powiat Kolbuszowa: Okrąg Kolbuszowa sąd; Powiat Limanowa: Okrąg Limanowa sąd; Powiat Jarosław: cały powiat za wyjątkiem Okręgu Sieniawa sąd; Powiat Żywiec: Okrąg Sucha sąd; Powiat Myślenice: cały powiat za wyjątkiem Okręgu Dobczyce sąd; Powiat Nowy-Sącz: Okrąg całego powiatu za wyjątkiem Okręgu Grybów sąd;

Powiat Jasło: Okrąg Żmigrod sąd, ordynaria 11 kwintali i pensja zł 135.

V. Powiat Gorlice: Okrąg całego powiatu; Powiat Nowy Sącz: Okrąg Grybów sąd; Powiat Tarnów: Okrąg Ciekowice sąd; Powiat Limanowa: Okrąg Mszana Dolna sąd; Powiat Nowy Targ: Okrąg całego powiatu; Powiat Jarosław: Okrąg Sieniawa sąd; Powiat Kolbuszowa: Okrąg Sokółów sąd, ordynaria 10 kwintali i pensja zł 130.

##### Art. 15.

Stelmasi i niekwalifikowani rzemieślnicy otrzymują co najmniej o 2 q ordynarii więcej, przyczem zwiększa się o 1 q ilość pszenicy i o 1 q ilość żyta, oraz wyższą o 50% pensję, aniżeli ordynariusz. Natomiast kwalifikowani rzemieślnicy, wykazujący się przepisaniem dowodem uzdolnienia, otrzymują o 3 q ordynarii więcej, przyczem zwiększa się o 1½ q ilość pszenicy i o 1½ q ilość żyta, oraz wyższą o 100% pensję, aniżeli ordynariusz.

##### Art. 16.

Polowi i karbowi otrzymują taką ordynarię, jak fernali, przewidzianą dla danej kategorii powiatów, oraz pensję: polowi o 25% a karbowi o 50% więcej, niż fernali.

##### Art. 17.

Luzacy (poganianie, mastalerze i t. p.) żonaci lub posiadający rodzinę na wyłącznem swoim utrzymaniu, otrzymują o 1 q ordynarii i pensji o 10% mniej, niż fernali, nieżonaci zaś otrzymują tylko 50% świadczeń w naturze i gotówce fernali.

Luzak nie jest obowiązany do obrządku inwentarza z wyjątkiem wypadków zastępstwa chorego fernali.

##### Art. 18.

Zależnie od umowy przy godzeniu ordynariusz otrzymuje bądź 20 arów pola należycie wynawożonego pod ziemniaki, bądź gotowe ziemniaki, licząc za 1 ar pola 1 i ¼ q ziemniaków zdrowych i bez ziemi. Ponadto pracownicy otrzymują 360 centarów pola obrobionego i wynawożonego w pobliżu domu pod ogrodowiznę.

#### Stale pracownice stajenne.

##### Art. 19.

Stale pracownice stajenne otrzymują w klasie powiatów I i II 9 q zboża ordynarii (w tem 2 q pszenicy) i zł 130 pensji. W klasie powiatów III i IV 8 q zboża ordynarii (w tem 2 q pszenicy) i zł 120 pensji, zaś w V klasie powiatów 7 q zboża ordynarii (w tem 1½ q pszenicy) i zł 110 pensji, oraz prawo trzymania 1 krowy lub 1½ litra mleka niezbieranego dziennie. Nadto stale pracownice stajenne otrzymują 15 arów pola wynawożonego pod ziemniaki i 270 centarów pola pod ogrodowiznę, tudzież 15 q węgla i 3 metry sześciennie przestrzenne drzewa szczapowego. W razie zamiany opalu ma zastosowanie przepis Art. 21 niniejszego orzeczenia.

#### Utrzymanie inwentarza.

##### Art. 20.

Zależnie od umowy przy godzeniu pracownik może trzymać na oborze dworskiej 2 krowy lub 1 krowę z przychowkiem do 2-ch miesięcy lub otrzymywać mleko niezbierane w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ litra, zaś w ciągu 6 miesięcy letnich po 2½ litra mleka dziennie.

Rzemieślnicy mogą trzymać 2 krowy z przychowkiem do 2-ch miesięcy. O ile rzemieślnik został ugodzony bez prawa trzymania drugiej krowy, otrzymuje w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ litra, zaś w ciągu 6 miesięcy letnich po 2½ litra mleka dziennie. W razie zaś zakazu przez pracodawcę trzymania 2-ch krow otrzymuje rzemieślnik w ciągu 6 miesięcy zimowych po 3 litry, a w ciągu 6 miesięcy letnich po 5 litrów mleka dziennie.

W wypadkach trzymania przez pracownika 1 krowy otrzymuje on na okres zapuszczenia krowy i to raz do roku 100 litrów mleka niezbieranego.

Wprowadzenie do dworskiej obory nowej sztuki bydła nie może nastąpić bez uprzedniego zezwolenia pracodawcy lub jego zastępcy, a to dla uniknięcia zawleczenia zarazy.

W wypadku trzymania krowy przez ordynariusza — pracodawca daje latem bezpłatne utrzymanie na wystarczającym pastwisku, takimi, jakie dla bydła dworskiego, z wyjątkiem sztucznych pastwisk. W razie braku odpowiedniego pastwiska należy wydawać dostateczną ilość zielonej paszy.

Na zimę wydaje się na każdą krowę 6 q gotowych ziemniaków, lub 9 q buraków, albo też 12 q liści buraków cukrowych należycie zakonserwowanych albo 12 q dołowanych wytlóków, lub 15 litrów wywaru dziennie na krowę. Poza tem 8 kg szezki i plew zbożowych dziennie na krowę oraz potrzebne plewy dla trzody chlewnej.

Trzymanie kur jest dozwolone, trzymanie zaś gęsi, kaczek, goł bi i królików uzależnia się od zgody pracodawcy.

#### Opal i światło.

##### Art. 21.

Ordynariusz otrzymuje opał w stosunku rocznym w ilości 20 q węgla i 3 metrów sześciennych przestrzennych drzewa suchego szczapowego, wydawanych miesięcznie zgóry. Wzamin za węgiel może być wydawane drzewo w stosunku za 2½ q węgla 1 metr sześcienny przestrzenny drzewa szczapowego, względnie 1½ metra sześciennego przestrzennego trzebieży.

Ponadto pracownik otrzymuje dla oświetlenia naftę w ilości 12 litrów na okres 6 miesięcy zimowych i 4 litry na okres 6 miesięcy letnich.

#### Mieszkanie pracowników.

##### Art. 22.

Ordynariusz otrzymuje mieszkanie, składające się co najmniej z 1 izby z podłogą oraz komory. Izby winny być wytykowane, a co najmniej dokładnie wylepione, ze szczelnymi drzwiami i oknami na zawiasach. W oknach mają być całe szyby, a w razie stłuczenia się szyb pracownik jest obowiązany wstawić je w ciągu 2-ch tygodni. Wapna do białenia dostarcza pracodawca 2 razy do roku w ogólnej ilości 15 kg na mieszkanie. Mieszkania mają być ze szczelnym dachem; tam, gdzie dachy są popsułe, muszą być naprawione w ciągu miesięcy letnich. W majątkach, gdzie woda zacieka do piwnic i mieszkań pracowników, winny być one zabezpieczone w ciągu lata od wody napływowej.

Pracodawcy winni dbać, aby ołoczenie mieszkań pracowników było higieniczne. Obowiązuje wybrukowanie dostępu do studzien, oraz zastąpienie zgnilych cembrzyn nowymi, lub też zapewnienie pracownikom w inny sposób zdrowej i czystej wody do picia. Zbiorniki na nawóz nie mogą się znajdować w bliźszej odległości, aniżeli 20 m. od mieszkań służbowych, pracownicy mają składać nawóz ze swoich chlewów w przeznaczonym na to miejscu. W pobliżu mieszkań mają się znajdować zaosłonięte ustępy w dostatecznej ilości, które pracownicy obowiązani są utrzymywać w porządku i czystości. Gdzie jest odpowiednie pomieszczenie w dotychczasowych budynkach lub w nowobudowanych mieszkaniach, winna być urządzona łazienka. W innych majątkach, o ile istnieje możliwość, pracodawcy są obowiązani do urządzenia kąpielni.

Pracownicy są obowiązani utrzymywać mieszkania i ołoczenie w porządku. Trzymanie inwentarza w mieszkaniu jest stanowczo wzbronione. Sublokatorów nie wolno przyjmować bez zgody pracodawcy, któremu przy wprowadzaniu się ma być zameldowany skład rodziny pracownika.

##### Art. 23.

Pracownik otrzymuje pomieszczenie na ziemniaki, pomieszczenie dla bydła we wspólnej czeladnej oborze lub specjalnie przeznaczonym na to budynku, oraz pomieszczenie dla 2-ch sztuk dorosłych trzody chlewnej i pomieszczenie na opał,

nadto w miarę potrzeby słomę do sienników, na ściółkę i na przykrycie okopowizny.

#### Furmanki.

##### Art. 24.

Pracownicy otrzymują w razie potrzeby:

1. a) zbiorową furmankę do jednego z najbliższych młynów i z młyna,  
b) do zwózki w dni powszednie swoich produktów rolnych, wyprodukowanych w tymże folwarku,

c) po księdza z chrztem, ślubem i pogrzebem.

2. Jedną furmankę na miesiąc w dzień świąteczny, wybrany przez pracowników, do najbliższego miasta, względnie stacji kolejowej, o ile odległość tejże nie wynosi więcej, niż 2 km.

Fornalowi jadącemu w interesie pracowników furmanką w dni powszednie, czy też świąteczne, nie należy się dodatkowe wynagrodzenie, jak również za kolejne wyjazdy w dni świąteczne, po lekarza, do kościoła i t. p.

Wyjazdy, noszące wyraźnie charakter wyjazdów prywatnych pracodawcy, poza godzinami pracy, winny być wynagradzane, jako praca poza godzinami służbowymi, a więc o 50%, a w dni świąteczne o 100% wyżej.

##### Art. 25.

Pracownikowi, wysłanemu w drogę poza bryb majatku w interesie pracodawcy na dłużej, niż pół dnia, należy się odpowiednie utrzymanie w naturze lub strawnie za każdą pełną dobę zł 2,30 zaś jeżeli wyjazd trwa krócej, niż całą dobę — 50 gr za śniadanie, 80 gr za wieczerzę, a 1 zł za obiad, nadto w razie konieczności najęcia noclegu należy się pracownikowi zwrot rzeczywistych wydatków, skutkiem najęcia noclegu. W drodze godziny pracy nie obowiązują.

#### Urlopy.

##### Art. 26.

Pracownik otrzymuje w ciągu roku na żądanie 12 dni płatnego urlopu w dniu nieświętecznym. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z pracodawcą lub jego zastępcą. Poza tem odchodzącemu robotnikowi należy się 6 dni wolnych od pracy na wyszukanie posady, bez potrącenia świadczeń.

#### Sianie nawozów sztucznych.

##### Art. 27.

Robotnicy, zatrudnieni przy sianiu nawozów sztucznych, otrzymują przy sianiu ręcznym 40 gr, a przy sianiu maszynowym 30 gr od 1 ha, oraz worki dla ochrony odzieży, zaś przy sianiu azotniaku i wapna okulary na oczy. Do tych ostatnich prac nie można używać pracowników młodocianych, nie mających skończonych 18 lat.

#### Zapomogi na wypadek śmierci.

##### Art. 28.

Na wypadek śmierci pracownika otrzymują jego żona i dzieci przez pół roku wolne mieszkanie, a wynagrodzenie gotówkowe i wszelkie świadczenia pobierane przez ordynariusza za 1 kwartał. O ile ziemniaki zostaną zasadzone przed śmiercią pracownika, zbiór ich przypada na własność rodziny zmarłego.

Wdowy, względnie wdowcy, po pracownikach zatrudnionych w warsztatach rolnych i nie podlegający obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby, otrzymują w razie śmierci pracownika zasiłek pogrzebowy w kwocie zł 45, zaś w razie śmierci żony pracownika zł 40.

#### Ubezpieczenia.

##### Art. 29.

Oplaty ubezpieczeniowe mają być skutecznie niane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

##### Art. 30.

Do czasu wprowadzenia ustawowego ubezpieczenia na starość pracodawcom nie wolno przy końcu roku służbowego wręczać terminetek tym ordynariuszom, którzy przepracowali na dobro pracodawcy lub danego gospodarstwa 25 lat i stracili całkowitą lub częściową zdolność do pracy z tytułu starości. Powyższy okres 25 lat liczy się dla ordynariusza od ukończenia 18 roku życia. Tytułem do zwolnienia tych ordynariuszy nie może być niezdolność do pracy, lecz przewinięcia służbowe. Ordynariusze objęci tym artykułem obowiązani są do wykonywania swych obowiązków w granicach swej zdolności do pracy, pomimo przepracowanych 25 lat. W wypadku stwierdzonej zupełnej niezdolności do pracy z powodu starości pracownik nie jest obowiązany do pracy i w tym wypadku świadczenia jego mogą być obniżone, jednak nie niżej niż do połowy świadczeń ordynariusza. Udowodnienie zupełnej niezdolności do pracy lub jej zmniejszenia ciąży na pracowniku.

##### Art. 31.

Rezerwistom, powołanym na ćwiczenia lub w razie mobilizacji, wydaje się świadczenia zgodnie z obowiązującymi w tej mierze ustawami i nie uważa się tego za przerwę w pracy (do art. 30 niniejszego orzeczenia).

#### Inwalidzi.

##### Art. 32.

Inwalidzi wojenni, pracujący równie skutecznie, jak pracownicy z normalną zdolnością do pracy, pobierają równe z nimi wynagrodzenie, tak w gotówce, jak i w naturaljach. Inwalidzi ze zmniejszoną zdolnością do pracy pobierają odpowiednio niższe wynagrodzenie.

Kraków, dnia 8 kwietnia 1932 r.

#### Przewodniczący:

Z ramienia Ministerstwa Pracy i Opieki

Společnej:

(—) H. Zagrodzki.

#### Członkowie:

Z ramienia Ministerstwa Rolnictwa:

(—) M. Banaszkiwicz.

Z ramienia Ministerstwa Sprawiedliwości:

(—) Dr. Antoni Matakiewicz.